

23. Паліюк В. Методика застосування положень Конвенції про захист прав людини і основних свобод (деякі аспекти цього питання) // Досвід застосування Європейської конвенції з прав людини в судочинстві України та Польщі: Матеріали наук.-практ. конф. / Упоряд. О. П. Корнієнко. - К.: Видавництво «А. П. Н.», 2006.
24. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
25. Зайцев Ю. Потреба використання практики Європейського суду з прав людини // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення. Коментарі. - 2002. - № 3. - С. 5-13.
26. Шишкіна С.В. Деякі аспекти правової природи рішень Європейського суду з прав людини // Право України. - 2005. - № 4. - С. 102 - 104.

КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА УКРАЇНИ ЯК ПОЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО ЗАКОНУ ДЕРЖАВИ

Кампо В.М.

(кандидат юридичних наук, заслужений юрист України)

Вступ. У процесі конституційної реформи важливо не тільки наповнити відповідним новим змістом положення Конституції України, але й подбати про її ефективну дію. Адже відомо, що проблеми чинної Конституції 2004 року не стільки в самому її тексті, скільки в механізмах її реалізації, захисту та охорони. Адже роль Конституції фактично звелася до символу, формального атрибуту держави та ролі джерела поточного законодавства.

В історії подібна роль конституції була характерна для європейських країн ХІХ – початку ХХ століття, коли фактично функції конституційного регулювання виконували переважно закони («країни законності»)[1]. Однак ця система регулювання виявилася негнучкою і як наслідок, привела до появи тоталітарних диктатур, заснованих на диктаті тоталітарних законів – правого фашизму (нацизму) та лівого комунізму.

Після другої світової війни європейські демократичні країни почали трансформуватись в «країни конституційності», тобто правові системи, зорієнтовані на верховенство конституції, в якій головна роль відводилась європейським спільним демократичним цінностям – гідності і правам людини, принципам верховенства права і відповідальності демократії. Завдяки реалізації цих цінностей відбулась конституціоналізація практично всіх сфер державного і суспільного життя зазначених країн, а також - ріст конституційної культури громадян і влади тощо.

Власне, у процесі конституційної реформи в Україні, по ідеї, потрібно закласти основи «країни конституційності» з тим, щоб функції її Конституції (регулятивна, захисна та охоронна) виконували не закони, а вона сама. Проте розвиток конституцієдавчого процесу або процесу конституційного реформування в Україні вказує на те, що при цьому не враховуються важливі до нього вимоги, і тому є загроза, що зазначена мета не буде досягнута.

На жаль, більшість українських вчених-позитивістів продовжують підходити до проектування Конституції з позицій «країни законності», тобто ХІХ – початку ХХ століття! Абсолютно не зроблені висновки з негативної практики попереднього етапу конституційного розвитку; нічим не підкріплені утопічні підходи до такого проектування, що часто переважають над реалістичними підходами (відсутні економічні експертизи нововведень) тощо. Найяскравіший приклад цих недоліків - реформа з децентралізації влади, яку нерідко зводять до укрупнення територіальних громад, нерідко без урахування їх фінансово-економічного стану, розвитку підприємництва, розмірів доходів жителів громад, рівня загальної та муніципальної культури населення і т.д.

Проте думаючи над проблемами конституційного реформування, не слід забувати про реалізацію положень майбутнього Основного Закону країни, незалежно від того, яким він буде. І тут важливо виділити такий напрям як планування конституційного розвитку, який частково був задіяний після прийняття Конституції України 1996 року (президентським указом 1996 року було затверджено ряд заходів з її реалізації). Як не дивно, але таке планування практично було відсутнє з відновленням Конституції України 2004 року.

Після прийняття нових конституційних змін, на нашу думку, парламент на пропозицію Міністерства юстиції має ухвалити акт планування конституційного розвитку -

Конституційну доктрину України, яка б визначала діяльність органів законодавчої і виконавчої влади з реалізації Конституції України.

Але для початку розглянемо питання про те, що вже зроблено в Україні в частині планування розвитку різних сфер державно-правового життя.

Функція планування. Як відомо, планування є первісною з-поміж решти функцій управління державними і суспільними справами, оскільки прийняті в процесі її реалізації рішення визначають характер здійснення всіх інших функцій управління. До функцій планування відносяться: ціле-встановлення, прогнозування, моделювання, програмування.

Планування державно-правового розвитку давно стало елементом «доброго» державного управління у різних країнах Європейського Союзу (далі - ЄС) і цивілізованого світу. Ця функція набуває все більшого значення і в системі управління державними і суспільними справами в Україні, яка шляхом реформування своєї конституційної, політичної, економічної та соціальної системи, намагається зробити прорив до європейської моделі цивілізаційного розвитку.

В Україні з найважливіших напрямків діяльності держави ухвалюються програмно-політичні документи, які служать основою для прийняття рішень її органами законодавчої та виконавчої влади. Такими документами в Україні, наприклад, є воєнна доктрина та бюджетна резолюція, які ухвалюються парламентом і є обов'язковими як для законодавчої, так і виконавчої влади.

Відповідно до частини другої статті 17 Конституції України оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості покладаються на Збройні Сили України. Політичним механізмом реалізації цієї норми є так звана воєнна доктрина – декларація про державну політику в галузі воєнної безпеки. По суті дана доктрина є системою офіційних поглядів і положень, що встановлюють напрями військового будівництва, підготовку держави і збройних сил до війни, способи і форми її ведення. Для її реалізації держава виділяє фінансові кошти та інші ресурси.

Згідно із частиною першою статті 95 Конституції України бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами. Політичним механізмом здійснення даної норми є бюджетна резолюція парламенту – постанова Верховної Ради України, що окреслює основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний рік. Вона розробляється урядом України не пізніше 1 червня поточного року за даними аналізу економічного становища країни в цьому році та на основі прогнозних макроекономічних показників розвитку країни на наступний рік. Значення бюджетної резолюції дуже важливе і боротьба зацікавлених фінансово-політичних сил навколо неї завжди гостра та безкомпромісна.

В практиці органів державної влади та органів місцевого самоврядування нерідко зустрічаються й такі програмно-політичні документи, як стратегії розвитку певних галузей державного і суспільного життя, а також територій, що розраховані на тривалий період їх реалізації.

Так, 15 травня 2013 року уряд України затвердив Стратегію розвитку інформаційного суспільства, що визначає мету, базові принципи, стратегічні цілі розвитку цього суспільства в Україні. Свого часу Черкаська обласна рада ухвалила Стратегію розвитку Черкаської області до 2015 року. Зараз в Україні готується десятки актів стратегічного планування різних сфер управління державними і суспільними справами (прав людини, внутрішніх справ тощо), а також точаться дискусії щодо змісту цих актів.

Таким чином, поява поряд з існуючими актами планування державної діяльності ще одного, принципово нового – Конституційної доктрини України – не порушує, а тільки розвиває державницьку традицію, що склалася.

Конституційна доктрина України. Очевидно, що планування в системі конституційного розвитку в Україні повинно враховувати той факт, що наша держава за європейською класифікацією є перехідною від «країни законності» до «країни конституційності». Для того, щоб Україні перерости у повноцінну «країну конституційності», на наш погляд, потрібна, крім іншого, Конституційна доктрина України (далі - Доктрина), яка б крок за кроком допомагала владі та народу впроваджувати

положення нової Конституції у практику діяльності різних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, а також – у реформування конституційно-правової системи відповідно до європейських стандартів. Адже, як було вище сказано, головна проблема Конституції України не в недоліках її тексту, хоч це також серйозна проблема, а в тому, що її положення практично не діють. Хоча в той же час існує конституційна норма про їх пряму дію (стаття 8 Конституції).

Зазначена Доктрина повинна містити, як мінімум, наступні інформації:

- про її цілі, завдання і принципи. Ця частина Доктрини фактично має складати її філософію, яка повинна носити реалістичний, еволюційний і динамічний характер;
- про складові Доктрини, насамперед, про реалізацію конституційних положень про гідність і права людини, про верховенство права і відповідальну демократію. А також про реалізацію розділів Конституції України про конституційний лад, про парламент, уряд і судову владу, про місцеве самоврядування тощо;
- про контроль за виконанням і додержанням Доктрини всіма учасниками процесу реалізації Конституції України. Щоб цей контроль не перетворився у чисто бюрократичне заняття лише органів влади, варто долучати до нього громадськість, громадян, які добре вивчили Конституцію і конституційне законодавство (наприклад, у школах конституційного менеджменту) та знають практику їх реалізації. Шляхом відповідного відбору кваліфікаційні комісії з представників громадськості та конституційної спільноти могли б формувати органи конституційного народного контролю, що діятимуть на підставі відповідного закону;
- про додатки до Доктрини у вигляді окремих планів законопроектних робіт, узагальнень практики діяльності органів влади тощо.

Проект Доктрини, як вже було сказано, має готувати Міністерство юстиції; згодом цей проект потрібно направляти до профільного Комітету Верховної Ради та Адміністрації Президента, які повинні дати до нього свої зауваження і пропозиції. Можливо раніше даний проект могло б обговорити експертне середовище, конституційна громадськість. Остаточне рішення щодо проекту Доктрини повинен приймати парламент; кожні 2-3 роки він повинен вносити зміни до її змісту.

Таким чином, в Україні може з'явитися новий політичний інструмент, необхідний для розв'язання однієї з найскладніших і найважливіших проблем її державно-правового розвитку на етапі переходу від «країни законності» до сучасної «країни конституційності»: проблеми практичної реалізації Конституції України.

Список використаних джерел

1. Droit constitutionnel/ Favoreu L., Gaïa P., Ghevontian R., Mestre J.-L., Pfersmann O., Roux A., Scoffoni G. – 10-e edition. – Paris: Dalloz, 2007. – P. 111-112

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кернякевич-Танасійчук Ю. В.

(кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника)

Social and legal protection of workers penal System of Ukraine

Kernyakevych-Tanasiychuk Y.V.

The problem of social and legal protection of law enforcement in general and the penal system in particular is not only legal, but also makromasshtabnoyu social problem. From the efficiency and quality of work of employees of the penitentiary system depends on the state of safety and security in society. For the formation of civil society and the rule of law must ensure proper funding of the penal system and social protection of workers. This will contribute to the prestige of the profession and a positive image of an employee of the correctional system.

Given the specificity of professional activity, which is associated with danger and high risk for life and health in contact with convicts, employees of the penitentiary system need special social and legal protection.

The Law of Ukraine "On the State Penal Service of Ukraine" contains a separate section devoted to legal and social protection of the staff of the State Penal Service.